

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

13 Vtrùm hæ conditiones oblige[n]t vbique.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

93 *Non per partes, praesertim minus.* Notandum Secundò, Non teneri emptorem permittente venditori, ut census per minutas partes redimat, quamvis id in censibus Martini V. & Calixti III. concessum esset. hoc enim Pontifex non requirit hoc loco, & merito: quia id posset esse valde incommodum emptori: qui si integram summam perciperet, vel bonam eius partem, posset prædium vel aliam rem fructiferam comparare. Ita Thomas Boninignius ca. 14. n. 11. quare posset in pactum deduci ut non redimat, nisi totum simul, vel notabilem partem.

12. *Vi movent emprore.* Duodecima est, Ut venditor volens redimere census, moneat emptorem ante bimestre, & post denuntiationem poterit cogi intra annum ut redimat; elapso anno non poterit cogi.

94 *13 Nō posse repeti sortem.* Decimatertia est, Ut emptor non possit ab invito venditore pretium repetere. ex hac conditione sequitur, omnes census esse perpetuos, seu irredimibiles ex parte emittentis, quamvis ex parte redimendis semper sit libera redimendi facultas: nisi sit census irredimibilis iusto pretio comparatus, ut dictum est conditione 11.

95 *14. Vi pretium non augetur.* Decimaquarta conditio est, Ut pretium census semel constitutum non possit augeri vel minui ob temporis vel contrahentium qualitatem, aut ob aliud accidens. hoc intellige, non posse fieri in gravamen vendentis. hic enim semper eodem pretio potest census extinguere, quo vendidit. Vtrum autem alteri, maiori vel minori pretio, quam initio emptus fuerit, possit vendi, dictum est supra dubit. 7.

96 *Circa Bullam observanda.* Circa has condiciones Notandum Primò, Eas non extendi ad contractus ante Bullam factos, sed solum post illam faciendos. Secundò, Solum extendi ad eos contractus, qui fiunt per modum emptionis & venditionis, in quibus dato pretio, census constituitur; non autem ad eos, qui fiunt per contractum donationis, aut dotis constituendæ, aut per viam legati, fideicommissi, vel alterius ultimæ voluntatis. ut notat Boninignius supra cap. 18. & Nauarr. num. 98.

97 *Vsura Iuris humani non datur.* Tertio, Contractus sub alia forma in posterum celebrandos, à Pontifice iudicari fœneratitios. quod intellige, saltem quoad præsumptionem fori externi: nam ex parte rei fieri potest ut non sint fœneratitij. Quidam ex illis verbis colligunt, dari usuram Iuris humani, ut datur simonia Iuris humani. Ita Boninignius cap. 17. Ratio est; quia potest Pontifex absolute prohibere formam aliquam contractus, in qua est species quædam seu similitudo usuræ, & efficere ut ille contractus sit necessario vitandus ob periculum usuræ; ita ut si quis post talem prohibitionem non vitet, committat peccatum usuræ. Sed contrarium est verius. Ratio est, quia usura non est, nisi ubi ex parte rei est inæqualitas contra iustitiam: sed fieri potest, ut in contractibus aliter celebratis, quàm hæc Bulla postulat, nulla sit inæqualitas iustitiæ contraria, (ut si debitum aliquod conuertatur in census: si non fiat coram Notario, & testibus, &c.) ac proinde ut nulla sit usura. De simonia est alia ratio; quia dum aliquis contractus prohibetur ob reverentiam rerum sacrarum, committitur peccatum irreligiositatis, si quis illum atteret. sed de hoc alibi.

Quarto, Quidquid expressè vel tacite contra has condiciones dari, remitti, aut dimitti contingerit, à seculo vindicari posse. Ita habet Bulla.

DUBITATIO XIII.

Vtrum hæc condiciones obligent ubique.

R Espondeo & Dico Primò, Has condiciones ⁹⁸ *Non obligat, ubi non est promulgata.* ubi illa non est promulgata vel recepta. Probatur Primò, Quia probabile est non solum leges Imperatorias, sed etiam Pontificias non obligare, nec vim irritandi habere, nisi sint promulgatæ in Prouincia; ut ostensum est 1. 2. q. 90. art. 4. Secundò, Quidquid sit de aliis quibusdam constitutionibus Pontificiis, non est credibile, suam Sanctitatem velle, ut hæc Bulla, quæ tot nouas & iure naturali minimè requisitas condiciones continet, circa contractum civilem obseruandas, in aliis Prouinciis vim habeat ante promulgationem in istam factam; nam ex contrario sequerentur grauissima incommoda: infiniti enim contractus bona fide celebrati, essent irriti, cum maximo plurimorum damno. tenerentur enim plurimi, omnes pensiones receptas computare in sortem; & multi amissa sorte deberent etiam aliquas pensiones refundere: (idque abque vlla sua culpa) qui tamè cum pari vel maiore lucro eam in rem fructiferam vel negotiationem impendissent, si contractum censualem irritum esse putassent. neque enim ex sola promulgatione Romæ facta passim potuit innotescere noua illa ordinatio; sed paucissimis tantum: atqui ratio postulat legem eo modo promulgari, ut commode & humano more possit innotescere omnibus, ne (quantum est ex parte legislatoris) subditi damnum incurrant ex ignorantia; neque se iuste possint excusare, si non obseruent. Tertio, Quia etiam si lex sit promulgata, si tamen ipso vsu & moribus vrentium non recipiatur, nec Superiores in sententia, & carent executioni mandari, non obligat, ut docet Nauarr. lib. 1. consil. 5. tit. de constitutionibus & in Enchirid. c. 23. n. 41. & Couarr. lib. 2. varar. cap. 16. n. 6. vel certè desinit post decennium obligare. decreta enim Concilij generalis, quæ per decennium in aliqua Prouincia non sunt recepta, amittunt vim suam, & desinunt obligare, ut idem docet lib. 3. consil. 83. tit. de Regularibus. Sed de his plura suo loco.

Ex his sequitur, has condiciones non obligare ⁹⁹ *Non obligat in Belgio.* in Belgio; tum quia numquam hæc promulgata: tum quia contrarius vsus semper perseverauit. Idem credo de Gallia & Germania. Adde nec in Regno Siciliae vim habere. ibi enim concessum est primò à Nicolao V. deinde à Gregorio XIII. ut cum tribus conditionibus possint census emere. quarum Prima est, Ut constituatur super re aliqua certa, vna vel pluribus, & posset addi generalis obligatio omnium bonorum. Secunda est, Ut venditor possit redimere quando voluerit. Tertia, Ut census non excedat decimam partem fortis, seu pretij. habentur hæc in Bullario nuper edito à Gregorio XIII. vnde patet, non ubique censendos esse vsurarios omnes census aliter constitutos, quàm in Bulla Pij V. præscribitur.

Dico Secundò, Vbi Bulla Pij V. est promulgata & recepta, est omnino seruanda in foro conscientia; idq; eatenus quatenus recepta est. omnis enim lex iusta & recepta obligat in conscientia. hæc autem talis est: ergo. quod si ex parte

parte solum recepta sit, prout visum fuit expedire bono publico regni, etiam ex parte dumtaxat vim obligandi habet. sed de hoc vide Nauarr. de vsuris, num. 106. & 107.

101 Dico Tertio, Vbi hæc Bulla non est recepta, seruandæ sunt leges & consuetudines ibidem visitatæ, quæ tamen legi diuinæ vel naturali non repugnent. vbi autem nulla esset certa consuetudo habens vim legis, satis est seruare legem naturalem, quæ tantummodò requirit æqualitatem inter censum & pretium.

Vbi nulla
est certa
lex vel con-
suetudo.

DUBITATIO XIV.

Quomodo constituendum sit iustum pretium censuum?

102
Iustum pre-
tium.

R Espondeo, illud optimè constitui ex proportionem pretij rerum fructiferarum, vt agrorum, domorum, siluarum, & similitum. quo enim pretio emi potest res frugifera, quæ deductis expensis quotannis reddat 100. aureos; eodem, & etiam minore, iuste potest comparari census realis irredimibilis, tantumdem pendens. Ratio est, quia amplius est habere plenum rei dominium, quam solum ius percipiendi tantumdem fructuum, quantum res illa solita est ferre. quod si census irredimibilis eo pretio emi potest; multò minore poterit census redimibilis, etiam personalis, quia longè minoris æstimatur quam irredimibilis realis; imò sæpè non pluris quam redimibilis realis, in bono fundo constitutus. Considerandum etiam est, vt in ea Prouincia multum vigeat negotiatio; hæc enim facit pecuniam præsentem pluris æstimari, & census minoris: denique si tunc copia an inopia pecuniæ. nam inopia pecuniæ facit census vilescere, vt experientia superiorum annorum in Belgio docuit.

103
Pretium Ir-
redimibili-
um.

Ex his fit vt pretia censuum pro varietate temporum & locorum sint varia. nam pretium census irredimibilis in Hispania est 28. 29. vel 30. aureorum in singulos, vt testantur Medina & Nauarrus. cum enim pretium huius non sit lege præscriptum, est varium: sicut & aliarum rerum, quæ pretio vulgari venduntur. vnde fit, vt nunc infimo, nunc medio, nunc summo vendantur.

104
Pretium Re-
dimibilis.

Pretium verò census realis redimibilis est lege taxatum, estque 14. in singula. In Sicilia tamen huius pretium est solum 10. in singula, quod approbavit Nicolaus V. & Gregorius XIII. pro Sicilia. Calixtus quoque III. & Martinus V. idem approbarunt in censibus realibus pro Polonia & Germania, quando pro varia temporum conditione talis est consuetudo vel æstimatio, vt patet ex illorum Extrauag. Aliquando est 11. vel 13. vt patet ibidem. Hinc patet, non debere iniquam videri emptionem censuum personalium cum hypotheca, pretio 16. aureorum in singulos. nam hicensus, vt experientia docet, ordinariè non sunt securiores quam census reales, qui tamen multò minoris emi possunt. Deinde eo pretio ferè potest emi prædium, quod tantumdem reddat. Denique quia ita viget negotiatio, vt multi parum curent census personales, nam facillè tantumdem & amplius lucrari possunt per tres contractus in socie-

tate mercatorum, idque absque vlla molestia. Censuum irredimibiles in Belgio non habent pretium legitimum, nec possunt de nouo creari, vt patet ex constitutione Caroli V. anno 1528. Bruxellæ facta. referuatiui tamen vendi possunt pretio 25. in singula, vel etiam minoris.

105
Pretium in
Belgio.

DUBITATIO XV.

Vtrum si census emptus fuerit minoris iusto, pensiones sint restituendæ, quantum superant pretium datum.

Q Vidam docent pensiones restituendas: vt si census valentem 15. aureis in singulos, emeris 10. restituendum esse tertiam pensionum perceptarum partem, iuxta ea quæ dicta sunt cap. 21. dubit. 13.

106

Sed vtendum est distinctione. Si enim pretium census est lege constitutum, cum clausula irritante contractum; tunc necessariò sunt restituendæ pensiones, quæ parte excedunt iustum pretium. ratio est, quia contractus, quæ parte censu superat pretium, est irritus; ac proinde non subest vltus titulus, quo recipiatur ille excessus pensionum. itaque qui censum valentem 15. emit 10. debet restituere tertiam, id est, tertiam pensionum partem. poterit tamen duas tertias retinere, quia respectu illarum pretium est iustum; ac proinde contractus validus. non enim lex irritare intendit contractum illum, nisi quæ parte pensiones superant pretium iustum. Si verò pretium non sit lege constitutum, vel saltem non cum clausula irritante, tunc dubium est. Quidam enim putant,

Si pretium
constitutum
cum clausula
irritante.

nihilominus excessum illi pensionum restituendum; iuxta ea quæ dicta sunt cap. 21. dub. 13. de fructibus restituendis; quæ sententia est probabilis, ob rationes ibi allatas. Contrariam tamen pono veriorè, Nempe nihil ex pensionibus esse restituendum: sed tantum pretium esse supplementum, & interesse (si quod ex carentia iusti pretij obuenit venditori) compensandum. Ita Ioannes Medina q. 15. dub. 4. §. Sed pone. Probatur, quia venditor non est fraudatus ex eo quod emptor pensiones perceperit (vt quæ ipsi erant debite ex valido contractu) sed quod iustum pretium non fuerit ei persolutum. Confirmatur, si quis emeret agrum minoris iusto, non teneretur fructus agri reddere, sed pretium supplere, & facere damnum, si quod ex defectu iusti pretij secutum sit: atqui pensiones sunt veluti fructus census; ergo, &c.

107

Supplendū
pretium &
interesse.

Dices, Qui emit censum valentem 15. pro 10. non efficitur dominus nisi dodrantis, id est, duarum tertiarum census, cum pro reliqua tertia nullum pretium dederit, vel promiserit: ergo pensiones illius tertiæ retinere non potest.

Respondeo negando antecedens. fit enim dominus totius census, nam venditor totum intendit in emptorem transferre, & emptor totum emere & pro toto pretium dare: sed quia pretium non fuit æquale tribus tertibus, sed duobus tantum; manet obligatus vt suppleat quod deest pretio, pro reliquo.